

Kocaeli **ilahiyat** Dergisi

ISSN: 2564-677X

Kocaeli Theology Journal

TEKİTLİ CÜMLELERİN ÇEVİRİSİ BAKIMINDAN AKİF'İN MEALİ AKİF'S QURAN TRANSLATION IN TRANSLATION OF STRESSED SENTENCES

Avnullah Enes ATEŞ

Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı.

e-mail: enes.ates@bilecik.edu.tr,

Orcid.org: 0000-0002-4909-9203

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 04 Mayıs 2020/ 04 May 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 10 Haziran 2020 / 10 June 2020

Yayın Tarihi / Published: 25 Haziran 2020/ 25 June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June 2020

Cilt / Volume: 4 Sayı / Issue: 1 Sayfa / Pages: **161-178**

Öz

Kur'an-ı Kerim, harikulade nazmıyla nüzul çağındaki muhataplarını tesiri altına almıştır. İslam düşmanlarının bile hayranlıkla itiraf ettiği eşsiz bir yapıya sahip olan bu kelimeler farklı dillere çevrilirken bu etkisini az ya da çok yitirmektedir. Zira çeviri, asıldan uzaklaşmak ve onu bütünüyle ifade edememektir. Bununla birlikte çeviri esnasında hedef dilin olanakları kullanılarak hedef kitle için orijinal metnin etkisi, bütünüyle olmasa da hissettirilebilir. Bunun için öncelikle kaynak dil iyi bilinmeli ve bunun yanında hedef dilin imkân sınırlarını zorlayacak bir edebiyat bilgisine sahip olunmalıdır. Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy (ö. 1355/1936) yazmış olduğu mealle etkili bir tercümenin nasıl yapılması gerektiğine dair kendi döneminde güzel bir örneklik teşkil etmiştir. Lafza bağlı kalıp manayı ıskalamaktansa kastedilen anlamı öncelemiş ve hedef dil olan Türkçeye bu anlamları dönemin dil yapısına göre gayet sade, anlaşılır ve edebi olarak aktarmaya çalışmıştır. Bu çalışmanın amacı Akif'in mealinin etkili bir tercüme faaliyeti olduğunu göstermektir. Bunun için Kur'an-ı Kerim'deki tekitli cümlelerin Akif tarafından Türkçeye nasıl kazandırıldığı üzerine yoğunlaşılacaktır. Böylelikle Akif'in hem kaynak dile vukufiyeti hem de bunları Türkçeye aktarım noktasındaki gücü ortaya konulmuş olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Tefsir, Kur'an Tercümeleri, Tercüme Problemleri, Tekitli Cümleler, Akif'in Meali.

Abstract

The Quran, with its magnificent verse, affected its addressees in the age of nuzul. This kalam, which has a unique structure admired by even the enemies of Islam, is being translated into different languages while losing its effect more or less. Because the translation is to move away from the original and not be able to express it completely. However, using the possibilities of the target language during translation, the effect of the original text for the target audience can be felt, if not completely. For this, first of all, the source language should be well known, and besides, it should have a literary knowledge to push the limits of the target language. Our national poet Mehmet Akif Ersoy (d. 1355/1936) has set a good example in his era on how to make an effective translation with the meal he wrote. Instead of stating the meaning of the word, it meant the meaning meant and tried to convey these meanings to Turkish, which is the target language, in a plain, understandable and literary way according to the language structure of the period. The aim of this study is to show that the meaning of Akif is an effective translation activity. For this, we will focus on how the textual sentences in the Quran are translated into Turkish by Akif. In this way, both the strength of the source language and its power at the point of translating them into Turkish will be revealed.

Keywords: Tafser, Quran Translations, Translation Problems, Stressed Sentences, Akif's Quran Translation.

GİRİŞ

Vatan şairi Mehmet Akif Ersoy, Türkiye’de yaşayan herkes açısından tanıtılmaktan müstağni kalınacak bir şöhrete sahiptir. Kendisi, ortaya koymuş olduğu eserleri ve İstiklal mücadelesi sonunda yazmış olduğu İstiklal Marşı’yla tüm vatanseverlerin kalbinde taht kurmuş biridir. Hayatı, kişiliği ve eserleri hakkında yüzleri aşan makale, bildiri ve kitap yazılmıştır. Bu nedenle çalışmamızda Akif’in hayatı, kişiliği ve eserleri hakkında bir bilgi paylaşımında bulunmanın tekrardan öteye gitmeyeceği kanısındayız.¹ Ele aldığımız konu bağlamında sadece Akif’in meal çalışmasının tarihi serencamına kısaca değinilecektir. Akabinde Akif’in Kur’an çevirisine katkısını göstermek açısından spesifik olarak Kur’an’daki tekitli, vurgulu cümlelerin Türkçeye tercümesinde Akif’in izlemiş olduğu yöntem ortaya koyulacaktır. Arap dilinde cümleyi pekiştiren, manaya tekit katan kullanımların neler olduğu ele alınacaktır. Bunlar tespit edildikten sonra da Kur’an’daki tekitli kullanımlardan seçkiler yapılarak bunlar üzerinde Akif’in çeviri noktasında nasıl bir tutum sergilediği, hangi ifadeleri kullandığı, bunları yaparken ne tür bir standart takip ettiği incelenecektir.

Müstakil bir sempozyum olarak Akif’in meali konu edinilmiş ve bu sempozyumda birçok bildiri sunulmuştur. Sempozyum dışındaki makale türü çalışmalar da yapılmıştır. Ancak Akif’in meali etrafında bizim seçmiş olduğumuz konu bakımından herhangi bir çalışma yapılmamıştır.² Üzerinde çokça çalışma bulunmasına rağmen Akif’in meali tekitli cümlelerin çevirisi açısından incelenmemiştir. Bu anlamda özgün olduğunu düşündüğümüz çalışmamızın Akif’in çeviri yöntemini tebarüz ettirmesi bakımından bilim camiasına

-
- 1 Mehmet Akif Ersoy’un hayatı, kişiliği ve eserleriyle ilgili yapılan bazı çalışmalar için bk. Serpil Subul, *Hayatı, Sanatı, Eserleriyle Mehmet Akif Ersoy*, (Isparta: Türk Köyü Yayınları, 1961); M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy*, (Ankara: Kültür Bakanlığı, 1998); R. İhsan Eliaçık, *Mehmet Akif Ersoy*, (İstanbul: İlke Yayıncılık, 2004); a.mlf, *Mehmet Akif Ersoy: Hayatı, Fikirleri, Eserleri*, (İstanbul: İnşa Yayınları, 2007); Osman Nuri Ekiz, *Mehmet Akif Ersoy*, (İstanbul: Toker Yayınları, 1985); Lütfü Şehsuvaroğlu, *Mehmet Akif Ersoy*, (Ankara: Alternatif Yayınları, 2002); Mithat Cemal Kuntay, *Mehmet Akif Ersoy: Hayatı, Seciyesi, Sanatı*, (Ankara: Türkiye İş Bankası, 1990).
 - 2 Akif’in meali üzerine müstakil olarak *Direnen Meal Akif Meali Uluslararası Sempozyum* isimli bir sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyum daha sonra kitaplaştırılarak basılmıştır. Sempozyumda sunulan ve kitapta yerini alan tebliğler için bk. *Direnen Meal Akif Meali*, ed. Recep Şentürk (İstanbul: Mahya Yayınları, 2016).

katkı sunacağı kanaatindeyiz. Ayrıca Kur'an'ın hedef dilde muhatapları nezdindeki etkisini sağlamak açısından Akif'in mealinin nasıl bir rol oynadığı da böylelikle ortaya konulmuş olacaktır kanısındayız.

1. Akif'in Mealinin Tarihi Serencamı

TBMM'nin 21 Şubat 1925'te bütçe müzakereleri esnasında aldığı bir kararı üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim'in tefsir ve tercümesinin yapılmasını teklif etmiş; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın (ö. 1361/1941) tefsiri, Mehmet Akif Ersoy'un da tercüme üstlenmesini istemiştir. Akif bu görevin ağırlığı sebebiyle başta bu işe yanaşmamış ancak etrafındaki insanların ısrarı üzerine kabul etmek durumunda kalmıştır.³ Ancak Kur'an'ın Türkçeye çevirisine tercüme değil meal isminin verilmesini şart koşturmuştur.⁴ Üç yıllık bir çalışmanın ardından meal çalışmasını tamamlamıştır. Fakat ezanların Türkçe okutulmaya başladığını duyunca kendi mealinin Türkçe namazlarda kullanılacağı korkusuyla yazmış olduğu meali teslim etmemiş, almış olduğu avansı da iade etmiştir.⁵ Mısır'dan hastalığı sebebiyle Türkiye'ye geldiğinde meal çalışmasını Mısır'da bırakmış, Mısır'a dönemediği takdirde de mealinin yakılmasını vasiyet etmiştir. Bu vasiyet üzerine 1961 yılında Kahire'de Akif'in çalışmasının orijinali yakılmıştır. Mamafih orijinalinden kopya edilen nüshanın üçte birlik bölümünün korunduğu yakın tarihte ortaya çıkmış ve bu nüsha *Kur'an Meali* adıyla 2012 yılında basılmıştır.⁶

Akif'in kendisine resmi olarak tevdi edilen meal yazma çalışmasının öncesinde farklı meal yazma denemeleri olmuştur. Şiirlerinde kimi ayetleri

3 Fevziye Abdullah Tansel, *Mehmet Akif Ersoy*, (İstanbul: y.y.,1973), 15.

4 Bu şartı koşması, tercüme ifadesinin birebir Kur'an'ı karşılayacağı düşüncesini oluşturması sebebiyledir. Zira o dönemlerde Türkçe ibadet tartışmaları bulunmaktaydı. Meal kelimesiyse Kur'an'ın kastettiği muhtemel anlamları ortaya koyan ve Kur'an'ın yerine geçirilemeyecek olan bir anlama sahipti. Detaylar için bk. Hidayet Aydar, "Mehmet Âkif ve Kur'an-ı Kerim Tercümesi", *Diyanet İlmî Dergi*, 32/1 (Ocak-Şubat-Mart 1996), 47-48.

5 Dücane Cündioğlu, *Bir Kur'an Şairi*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2017), 143.

6 Mustafa Uluçay, "Akif'in Kur'an Meali'nde Dil ve Üslup Özellikleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 50/1 (Ocak 2014), 126.

manzum olarak çevirmiştir.⁷ Ayrıca *Sebilürreşad* ve *Sırat-ı Müstakim* isimli dergilerde yayımlanan yazılarında paylaştığı ayetlerin meallerini kendisi vermiştir. Tercüme ettiği farklı kitap ve makale tercümelerinde geçen ayetlere de yine kendisi meal vermiştir.⁸

Akif'in mealiyle ilgili bu kısa tarihi bilgiden sonra bir sonraki başlıkta Arapçada cümlelerin nasıl vurgulu hale getirildiği ve cümleye tekit katan edatların neler olduğu ele alınacaktır.

2. Arap Dilinde Tekitli Cümleler

Arap dilinde cümleyi vurgulu hale getirmek, cümlede ifade edilen hüküm pekiştirmek için belli yöntemler bulunur. Cümlelerin vurgulu oluşturulması muhatapların durumuna göre şekillenmektedir. Söylenen sözle ilgili hiçbir bilgi geçmişi olmayan ve doğrudan alıcı konumunda olan birine bir bilgi ya da yargı aktarılırken cümle vurgulanmaz. Ancak muhatap bir mesele hakkında tereddüt yaşamışsa ve bunun giderilmesi gerekiyorsa konuşan kişi bu durumda cümlesini vurgulu, tekitli bir şekilde oluşturur. Belagatin gereği budur. Yine muhatapların söyleyecek söze karşı inkarcı olmaları durumunda da cümle tekitli kurulur ve hatta bu durumlarda vurgu seviyesi artırılır.⁹

Belagatte muhatabın konuyla ilgili zihni boş olduğu durumlarda yalın olarak, tekit edici unsur kullanılmaksızın söylenen cümleye ibtidâî; muhatabın konuyla ilgili tereddüt yaşadığı durumlarda bir tekit edici unsurla pekiştirilmesi tercih ve tavsiye edilen cümleye talebî denilir; muhatabın inkarcı olması durumunda cümlelerin pekiştirilmesinin zorunlu olduğu cümleye ise inkârî denilir.¹⁰

7 Akif'in örnek manzum çevirileri için bk. Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 1987), 237-238 (Fatih Kürsüsünde); 251-252 (Fatih Kürsüsünde); 26 (Durmayalım); 131 (Hasbihal).

8 Örnek ve detay için bk. Uluçay, "Akif'in Kur'an Meali'nde Dil ve Üslup Özellikleri", 126-128.

9 Ebu'l-Me'âlî Muhammed b. Abdîrahmân b. Ömer Celâluddîn el-Kazvîni, *el-İdâh fî 'ulûmi'l-belâğâ*, thk. Muhammed Abdülmun'in Hafâci, (Beirut: Dâru'l-Cil, ts.), 1/69-70.

10 Ebû Ya'kûb Yûsuf b. Ebî Bekir b. Muhammed b. Ali es-Sekkâkî, *Miftâhu'l-'ulûm*, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1407/1987), 170-171.

Basit örneklerle meseleyi vuzuha kavuşturabiliriz. Örneğin çocuğuna yalan söylemenin kötü bir davranış olduğunu söyleyen anne bunu ifade ederken tekit edici bir unsura ihtiyaç duymaz. Zira çocuğu bu noktada boş bir zihne sahiptir ve doğrudan öğrenme konumunda bulunmaktadır. Ancak çocuğun zihninin tereddüt içerisinde olduğu bir konu hakkında konuşacağı zaman annenin cümlelerini pekiştirmesi beklenir. Çocuğun kabul etmediği konularda ise anne cümlesini pekiştirmek durumundadır.

Genel kural bu olmasına karşın bazı gerekçelerle cümleler tekitli gelmesi gerekirken yalın; yalın gelmesi gerekirken de tekitli gelebilir. Bu da yine belagat gereği gözetilen bir nükte sebebiyledir.¹¹

Olumlu bir cümle tekit edilebildiği gibi olumsuz kurulan cümleler de tekit edilebilir. Arapçada cümlelerin tekit edilmesini sağlayan en meşhur edatları örnekleriyle şu şekilde sıralayabiliriz:¹²

إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ: “Kesinlikle Zeyd alimdir.”

عَلِمْتُ أَنَّ زَيْدًا عَالِمٌ: “Zeyd’in kesin olarak alim olduğunu öğrendim.”

لَمْ الْإِبْتِدَاءِ (Lâmu'l-İbtidâ): Cümlede özne veya yüklem başına getirilen fethalı lâm harfidir. لَزَيْدٌ عَالِمٌ “Zeyd kesinlikle alimdir.”

أَمْ أَمْ (Tembih Harfleri): Cümlenin başına getirilen أَمْ ve أَمْ harfleridir. أَمْ زَيْدٌ عَالِمٌ / أَمْ زَيْدٌ عَالِمٌ / أَمْ زَيْدٌ عَالِمٌ gelir. إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ “Kesinlikle Zeyd alimdir.”

بِ / وَ (Yemin): Arapçada yemin için kullanılan en yaygın harfler بِ / وَ harfleridir. وَاللَّهِ زَيْدٌ عَالِمٌ “Vallahi, Zeyd alimdir.”

11 Ahmed b. İbrahim b. Mustafa el-Hâşimî, *Cevâhiru'l-belâğa fi'l-me'ânî ve'l-beyânî ve'l-bedî'*, (Beirut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, ts.), 58-59. Örnek olarak şu söylenebilir: Allah'ın varlığını inkar eden birine yalın bir şekilde “Allah vardır” denilmesi, muhatabın, Allah'ın varlığını gösteren bunca alamet karşısında kör davranmasına bir telmih sebebiyledir. Yine Allah'ın varlığına inanan birisine tekitli olarak “Muhakkak ki Allah var” şeklinde bir cümle kurulması da muhatabın, inancına rağmen gafil yaşadığına, Allah yokmuş gibi davranışlarda bulunduğu tariz içindir.

12 Hâşimî, *Cevâhiru'l-belâğa*, 58. Cümleye tekit katan edatların her biri için getirilen örnekler bizim tarafımızdan oluşturulmuştur. Bunun sebebi meselenin daha kolay anlaşılır olmasını sağlamaktır.

نُونَا التَّوَكِيدُ (İki Tekit Nûnu): Muzari ve emir fiilinin sonuna getirilir. Muzari fiile getirildiğinde genellikle fiilin başında fethalı lâm harfi getirilir. Bu harf cümlenin yemin içerdiğini gösterir. “يَمِينُ زَيْدٌ” “Yemin olsun, Zeyd yardım edecek.” / لَا يَبِيحُ لَنُ زَيْدٌ “Zeyd kesinlikle cimrilik etmeyecek.”

الْحُرُوفُ الزَّائِدَةُ (Zâid Harfler):¹³ Cümlede özne veya yüklem başına pekiştirme amaçlı getirilen harflerdir. Bazı durumlarda diğer öğelere de getirilebilir. En çok kullanılanlar مِنْ و ب harfleridir. Bunlar da genellikle olumsuz ve soru cümlelerinde yüklem başına getirilir. Ayrıca كَفَى fiilinin öznesine ب harfinin getirilmesi de çok yaygındır. Bu iki harfin dışında zarf anlamındaki لَمَّا harfinden sonra gelen أَنْ harfi de zâid harflerdendir. Taaccüp fiillerinden سَأِلَ formunda مَا edatından sonra كَانَ fiili de zâid olarak kullanılmaktadır. Diğer bir taaccüp fiil formu olan أَفْعَلْ بِهِ kalıbındaki ب harfi de zâiddir. كَفَى “Zeyd asla cahil değildir.” / لَيْسَ زَيْدٌ بِجَاهِلٍ “Alim olarak Zeyd yeter.”

قَدْ: Mazi fiilin başına getirilen bu harf de tekit anlamı katar. قَدْ نَصَرَ زَيْدٌ “Muhakkak ki Zeyd yardım etti.”

أَمَّا الشَّرْطِيَّةُ (Şart Anlamındaki): Cümlede önüne gelmiş olduğu öğeye tekit anlamı katar. أَمَّا زَيْدٌ فَعَالِمٌ “Zeyd’e gelince o alimdir.”

إِنَّمَا: Bu tekit edatı aynı zamanda cümleye tahsis anlamı katar. إِنَّمَا زَيْدٌ عَالِمٌ “Zeyd ancak alimdir.”

ضَمِيمُ الْفَضْلِ (Fasıl Zamiri): Asıl amacı yüklem sıfat olarak anlaşılması engellemek olan bu zamir pekiştirme anlamı da katar. زَيْدٌ هُوَ الْعَالِمُ “Zeyd gerçek alimdir.”

التَّكَرُّارُ (Tekrar): Cümlede tekrar yapmak da pekiştirme anlamı oluşturur. زَيْدٌ زَيْدٌ عَالِمٌ “Zeyd, Zeyd alimdir.”

Zikredilen bu tekit unsurları dışında da birtakım tekit ediciler bulunmaktadır. Bunlar daha sık kullanıldığı için bunları zikretmekle yetiniyoruz.¹⁴

13 Zâid harflerle ilgili detay için bk. Abbas Hasan, *en-Nahvu'l-vâfi*, (Beyrut: Dâru'l-Me'ârif, ts.), 2/450-454.

14 Cümleyi tekit eden edatlar, bu edatların anlam ve kullanımları ve farklı örnekleri için bk. Abdülaziz Atik, *İlmü'l-me'ânî*, (Beyrut: Dâru'n-Nahdati'l-'Arabîyye, 1430/2009), 55-60.

Bu edatların herhangi birine cümlede yer verildiyse o cümlede bir vurgu olduğu ve muhatapların bu vurguya ihtiyaç duyan bir halde oldukları anlaşılır. Bu tür cümlelerin çevirisinde hedef dilde tekit ve vurgu ifade eden sözlerle cümleler pekiştirilmelidir. Bir sonraki başlıkta Akif'in Kur'an'da yer alan tekitli cümleleri mealinde nasıl çevirdiği konusu ele alınacaktır.

3. Akif'in Kur'an'daki Tekitli Cümlelerin Çevirisi

Akif'in elimizde mevcut olan meali, Kur'an'ın sadece ilk dokuz suresini içermektedir. Bu kısımlarda geçen tekitli ifadelerin çevirisiyle ilgili yapmış olduğumuz incelemede Akif'in, bir önceki başlıkta geçen bütün tekit araçlarını aynı derecede dikkate aldığı görülmez. Şart anlamındaki **أَمَّا**, tekrarlar ve başlangıç lâm harfi bulunan ayetlerde bu edatların çeviriye esaslı bir etkisi çok gözlemlenmemektedir. Bunun sebebi olarak belki bütün cümlelerin veya pasajın çevirisine odaklanıldığı ve ilgili tekit edatının çevirisinin bu ahengi bozmaması gerektiği düşünülmüş olabilir. Bu nedenle biz bu kısımda Âkif'in, çevirisinde vurgusunu ön plana çıkardığı tekit edatlarını değerlendireceğiz. Bunların üzerinden Akif'in tekitli ifadeleri çeviri yöntemine dair bir tespit yapmaya çalışacağız.

(إنّ) Edatı

Akif, *inne* tekit edatının geçtiği ayetleri çok farklı ifadelerle çevirmiştir. Tespit ettiklerimiz şu şekildedir:

İNّ الدّٰیْنِ كَفَرُوْا سِوَاۤءَ عَلٰیهِمْ ؕ اَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ : **“Şu muhakkak ki, küfre sapanlara akıbetlerinin vahim olduğunu söyleyen de, söyleyemeyen de kendileri için birdir, imana gelmezler.”**¹⁵

İNّ الله لَا يَسْتَحْيِيْ اَنْ يَّضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوْصَةً فَمَا فَوْقَهَا : **“Allah sivrisineği, hatta ondan aşağı bir şeyi misal olarak irad etmekten *asla* çekinmez.”**¹⁶

İNّ الله شَدِيْدُ الْعِقَابِ : **“Bilin ki Allah'ın azabı yaman.”**¹⁷

15 el-Bakara 2/6.

16 el-Bakara 2/26.

17 el-Mâide 5/2.

إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ: “Allah’ın muhasebesinin çok seri olduğunu **bilin**.”¹⁸

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ: “Allah’ın kafirlere yol vermeyeceğinde **şüphelen** olmasın.”¹⁹

قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ: “Kendilerine söyle: Allah’ın mucize indirmeye kadir bulunduğu **şüphesiz**, lakin çokları bilmiyorlar.”²⁰

إِنِّي أَرِيكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ: “**Doğrusu** ben seni de, kavmini de pek açık bir dalâl içinde görüyorum.”²¹

إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ: “**Evet**, Benim keydimin kuvvetli olduğu **aşık**.”²²

إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: “O’nun aziz olduğunda, hakim olduğunda **söz yok**.”²³

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ: “Allah ise zulmeden insanları **hiçbir zaman** doğru yola çıkarmaz.”²⁴

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ: “**Haberin olsun ki** mühlet verilenlersin, buyurdu.”²⁵

إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا: “Allah **katiyen** bizimle beraber.”²⁶

18 el-Mâide 5/4.

Bu iki ayette de “bilin” şeklinde bir emir kipi kullanılmış ve tekit edatının vurgusu çeviriye böylece yansıtılmıştır. Bunların birinde “bilin” ifadesi başta, diğerinde sonda yazıldığından iki farklı çeviri olarak değerlendirdik.

19 el-Mâide 5/67.

20 el-En’âm 6/37.

Bu ve öncesindeki çeviri birbirine benzer gözükse de ilkinde “şüphelen olmasın” denilmişken ikincisinde “şüphesiz” ifadesi cümlenin sonunda getirilmiştir.

21 el-En’âm 6/74.

22 el-A’râf 7/183.

23 el-Enfâl 8/63

24 el-En’âm 6/144.

Bu ayetteki *inne* harfi, cümleyle olumsuzluk bakımından tekit katmıştır.

25 el-A’râf 7/15.

26 et-Tevbe 9/40.

وَأِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ: “Ya Muhammed, eğer seni aldatmak isterlerse, Allah’ın sana yeteceğinden **emin ol**.”²⁷

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ: “Ahde hıyanetten çekinenleri Allah **elbette** sever.”²⁸

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ: “**Şüph**e yok ki Allahu Zülcelâl her şeyi biliyor.”²⁹

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: “Allah’ın aziz olduğunda, hakim olduğunda **şüph**e yok.”³⁰

Yukarıda verilen ayetler ve çevirilerinde görüldüğü üzere Akif *inne* edatının cümleye kattığı vurguyu her defasında farklı bir şekilde ifade etmeye gayret etmiştir. Ayetin bulunduğu pasaja göre vurgu sözcüklerini farklılaştırmaya çalışmıştır. Diğer tekit edatlarındaki tutumu da benzer olmuştur. Farklı birkaç tekit edatının da nasıl çevrildiğine dair örnekleri paylaştıktan sonra Akif’in vurgulu ifadeleri çevirisinde ne amaçladığı sonuç bölümünde ortaya koyulacaktır.

(قَدْ/قَدَّ) Edatı

Akif, *kad* ile *lekad* tekit edatlarının çevirisinde fazla bir ayırım gözetmemiştir. Hâlbuki Arapçada *kad* harfinin başına lâm getirilip *lekad* denildiğinde, bu *kad* edatından daha fazla vurgu ifade etmektedir. Zira genel bir kural olarak aynı harflere yapılan ilave, mananın da ilave bir artışını gerektirir.³¹ Bu nedenle biz her iki edatı da birlikte değerlendireceğiz.

لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ: “**Doğrusu** Rabbimizin peygamberleri bizlere hakkı tebliğ etmişler.”³²

27 el-Enfâl 8/62.

28 et-Tevbe 9/7.

29 el-Enfâl 8/75

30 el-Enfâl 8/71.

Bu ve öncesindeki ayette *inne* edatı “şüph

e yok” ifadesiyle cümleyi vurgulu hale getirmiştir ancak birinde bu ifade cümlelerin başında, diğerinde cümlelerin sonundadır. Bu bakımdan birbirinden farklı değerlendirilmiştir.

31 Ebu’l-İrfân Muhammed b. Ali es-Sabbân eş-Şâfi’î, *Hâşiyetü’s-Sabbân ‘alâ şerhi’l-Eşmûni li El-fiyeti İbni Mâlik*, (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1417/1997), 1/4.

32 el-A‘râf 7/42.

وَلَقَدْ اسْتَهْزِئُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ: “Ya Muhammed! **Emin ol ki** senden evvel gelen peygamberlerle de eğlendiler.”³³

فَدَبَّتِ الْبَعْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ: “**Görmüyor musunuz?** Husumetleri ağızlarından taşıyor.”³⁴

فَدُ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَهْوًا بَغَيْرِ عِلْمٍ: “O kimselerin hüsrana düştükleri **muhakkak ki**, düşüncesizlikleri yüzünden bilmezler de (bildikleri bir şey olmasızın) çocuklarını öldürürler.”³⁵

فَدُ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ: “Bunların dalâl içinde kaldıkları, doğru yola çıkmadıkları **aşikâr**.”³⁶

فَدُ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْرُوكُ الَّذِي يَقُولُونَ: “Ya Muhammed! Bizler **pek iyi** biliyoruz ki söyledikleri söz seni incitmekte.”³⁷

وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ الْمُرْسَلِينَ: “Peygamberlerin haberinden sana gelenleri olmuştu, **unuttun mu?**”

فَدُ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا: “Birbiriyle karşılaşan iki fırkanın hali **elbette** sizlere ibret olmuştur.”³⁸

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ: “**Görüyorsunuz ya**, sizleri ilkin nasıl yarattıksa karşımıza yine öyle tek tek geldiniz.”³⁹

يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي: “Ey kavimim! Ben Rabbimin vahyini sizlere **tamamıyla** tebliğ etmiştim.”⁴⁰

33 el-En‘âm 6/10.

34 Âl-i İmrân 3/118.

35 el-En‘âm 6/140.

36 el-En‘âm 6/140.

37 el-En‘âm 6/33.

38 Âl-i İmrân 3/13.

39 el-En‘âm 6/94.

40 el-A‘râf 7/79.

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ **yok** müminlere kerem buyurdu da kendilerine, tuttu, içlerinden bir peygamber gönderdi.⁴¹

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ **Allah yok mu, işte o Meryem'in oğlu Mesih'tir, diyen kimselerin kâfir oldukları meydanda.**⁴²

Kad ve *lekad* tekit edatlarının Akif tarafından Türkçeye aktarılırken kimi zaman cümlede hiç yer almayan soru ifadeleriyle kimi zaman da birbirinden farklı vurgu sözcükleriyle ifade edilmeye çalışıldığı görülmüştür. “Görmüyor musunuz”, “unuttun mu” gibi soru cümleleri, *kad* ve *lekad* tekit edatlarının cümleye kattığı vurguyu ortaya çıkarmak için kurgulanmıştır. *İnne* edatının Türkçeye aktarılmasında kullanılan bazı vurgu sözcükleri burada da kullanılmıştır. *İnne* edatında hiç kullanılmayan ifadelere de yer verilmiştir. Bütün bunları tefennün olarak, yani çeviriye renk katması için başvurulan söz çeşitliliğiyle açıklayabiliriz.⁴³

(أَلَا) Edatı

Tembih edatı olan *elâ*, muhatapların kendilerine söylenecek kelama dikkatlerini çekmek, söz söylenilmeden intibahlarını uyandırmak ve böylece kelamın dikkatle anlaşılmasını sağlamak için kullanılır. Akif tarafından bu edat aşağıdaki örneklerde görülen ifadelerle Türkçeye yansıtılmıştır:

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ: **“Gözünüzü açın, asıl müfsid onların kendileri.”**⁴⁴

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السَّفَهَاءُ: **“Sakın aldanmayın, beyinsiz onların kendileri.”**⁴⁵

أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ **yok ki pek yakın.**⁴⁶

41 Âl-i İmrân 3/164.

42 el-Mâide 5/17.

43 Tefennün, muhatapların dikkatini zinde, kulaklarını hoş tutmak için cümlede farklı üsluplara yer vermek, farklı ifadeler seçmektir. Bk. Hâşimî, *Cevâhirul-belâğa*, 212.

44 el-Bakara 2/12.

45 el-Bakara 2/13.

46 el-Bakara 2/214.

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ: “**Haberiniz olsun ki yaratmak O'nun, hüküm O'nun.**”⁴⁷

Görüldüğü üzere Akif, diğer tekit edatlarında olduğu gibi *elâ* tembih edatını tekdüzelikten uzak, canlı, bulunduğu bağlama göre anlamlandırmış ve aynı zamanda cümleye hem tembih hem de tekit katabilmiştir.

(نَوْنَا التَّأَكِيدِ) İki Tekit Nûnu

Cümleye vurgu katan diğer bir unsur ise iki tekit nûnudur. Bunlardan biri şeddeli, diğeri sakindir. Her ikisi de muzârî ve talep bildiren fiil kalıplarının sonuna dahil olur. Muzârî fiil bu nûnların dahil olmasıyla gelecek zaman anlamına tahsis edilir. Ayrıca bu nûnların kullanıldığı muzârî fiilin başına genellikle tekit lââmı getirilir. Bu lââmın yeminden sonra gelen muzârîde bulunması belli şartlarla zorunludur. Bu nedenle bazı yerlerde tekit nûnu almış muzârî, önce-sinde yemin olmadan gelmiş olsa da yemin varmış gibi anlam taşır.⁴⁸

Akif tekit nûnlarını çok farklı anlamlarla Türkçeye kazandırmıştır. Tes-pit ettiklerimiz şu şekildedir:

فَلَنُؤَلِّبَنَّكَ قِبَلَهُ تَرْضِيهَا: “**Seni hoşnut olacağın bir kıbleye *berhalde* sahip edeceğiz.**”⁴⁹

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُمْتَرِينَ: “**Hak senin Rabbinden gelendir. *Sakin* bunda şüpheye düşenlerden olma.**”⁵⁰

لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ: “**Ona *mutlak* iman edecek ve kendisine *mutlak* yardım-da bulunacaksınız.**”⁵¹

47 el-A‘râf 7/54.

48 Tekit nûnlarıyla ilgili detaylı bilgi için bk. Ebû Muhammed Abdullah b. Yûsuf b. Ahmed Cemâluddîn İbn Hişâm, *Evdabu'l-mesâlik ilâ Elfiyeti İbn Mâlik*, thk. Yûsuf Muhammed el-Bikâ‘î, (Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.), 4/94-99.

49 el-Bakara 2/144.

50 el-Bakara 2/147.

51 Âl-i İmrân 3/81.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا “*Ya Muhammed, iyi bil ki müminlere karşı insanlar arasından en şiddetli hasım Yahudilerle müşrikleri bulacağın gibi...*”⁵²

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ: “*Biz kendilerine peygamber gönderilen ümmetlere ne yaptıklarını **katiiyen** soracağımız gibi...*”⁵³

ثُمَّ لَا يَنبَغِيهِمْ: “*Daha sonra... **çare yok** sokulacağım.*”⁵⁴

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ: “***Haberiniz olsun ki, kasem ederim ki, cehennemini hepinizle dolduracağım.***”⁵⁵

Kur’an’da kullanılan tekit nûnları mutlak surette lâm harfiyle birlikte kullanılmıştır. Örneklerde de bu görülmektedir. Akif’in tekit nûnlarını çevirisi siyakla uyumlu bir anlam eksenindedir.

Buraya kadar zikredilen tekit edatlarına dair örnek ayet ve çevirileri Akif’in tekitli ifadeleri çeviri yöntemine dair bir kanı oluşturmasına yetecek düzeydedir. Akif’in bazı yerlerde tekitli ifadeleri yalın çevirdiği de olmuştur.⁵⁶ Verilen tekit edatları dışında farklı edatlara dair tutumu da benzer olduğundan ilgili örneklerle iktifa edilmiştir.

Sonuç

Kur’an-ı Kerîm’in Türkçeye akıcı ve doğru bir şekilde tercümesi noktasında Akif ilmi ve edebi birikimini ortaya koymuştur. Kaynak metnin harfi tercümesinden ziyade anlam merkezli ve edebi zevk uyandıracak bir metot inşa etmeye gayret etmiştir. Bizim incelemiş olduğumuz tekitli ifadelerin çevirisi bu tezi -en azından spesifik olarak- ispatlar niteliktedir. Akif’in tekitli ifadeleri çevirisi açısından meali ve metoduyla ilgili şu sonuçlar tespit edilmiştir:

52 el-Mâide 5/82.

53 el-A’râf 7/6.

54 el-A’râf 7/17.

55 el-A’râf 7/18.

56 Örnek olarak bk. el-Bakara 2/60, 62, 118, 134, 258; Âli İmrân 3/49, 137, 144, 173, 183; en-Nisâ 4/73; el-Mâide 5/70; el-A’râf 7/59; et-Tevbe 9/25, 48, 117.

Tek düzelikten kaçınılmıştır. Aynı tekit edatlarıyla kurulan cümleler, bulunduğu siyak da gözetilmek suretiyle Türkçedeki farklı vurgulu ifadelerle verilmeye çalışılmıştır.

Arapçada tekit edatlarının birden fazla kullanıldığı yerlerde vurgu daha kuvvetli olduğundan bunlar getirilmektedir. Ancak Akif bunları Türkçeye aktarıırken bir ayırım gözetmemiştir. Bir tekit edatıyla kurulan cümleyle birden fazla tekit edatıyla kurulan cümleleri Türkçeye çevirirken daha ziyade ayetlerin içerisinde bulunduğu siyakı baz almış ve gerekli vurguyu, yeteri düzeyde vermiştir.

Bazı ayetlerde tekit edatları bulunsa da Akif bunları yalın olarak, vurgusuz bir şekilde tercüme etmiştir. Bu tutumu, ilgili ayetin kendi iç bağlamını ve ayetin içerisinde bulunduğu pasajı dikkate aldığıyla yorumlanabilir. Zira ilgili ayetin diğer dinamikleri o ayetin vurgusunu öne çıkarıyorsa ilave bir tekitle Türkçede estetik durmayacak bir anlam oluşmasını istemediği kanaatini taşıyoruz. Yine bu gibi yerlerde tekit edatı bulunan ayetin, siyakındaki sadelik ve akıcılığa uyumlu kılınmak istendiği de düşünülebilir.

Akif büyük oranda tefennün yapmıştır. Aynı tekit unsurunu bulunduğu bağlama göre farklı ifadelerle vurgulu bir şekilde aktarmaya çalışmıştır. Tekit unsurlarının birden fazla olduğu inkârî cümlelerde vurguyu biraz daha fazla öne çıkarmıştır. Bazı yerlerde ise tekitli ifadeleri yalın çevirdiği de olmuştur.

Akif'in farklı tekit edatlarına benzer vurgulu anlamlar yüklediği olduğu gibi yer yer bazı vurgulu anlamları belli tekit edatlarına hasrettiği de olmuştur.

Tekit edatı bulunan ayetlere Türkçede karşılık bulmakta hiç zorlanmayan Akif, bunu sağlarken o kadar çok enstrüman kullanıyor ki, bazen düz cümleyi soru cümlesi olarak, bazen de olumlu cümleyi olumsuz cümle olarak verebiliyor. Odaklandığı nokta ayetteki vurgunun -anlam eksenini kaydırmamak kaydıyla- verilmesi olduğundan tekitli ayet, içerisinde bulunduğu pasajın bütünlüğüyle son derece münasip oluyor.

Yaşamış olduğu çağa nazaran sade bir dil tercih etmesi ve çeviride anlamı merkeze alıp, edebi bir kaygı gütmemesi Akif'i özgün kıldığı gibi günümüzde Kur'an çevirisiyle ilgilenenlere ilham kaynağı haline getirmiştir.

Akif'in mealiyle ilgili son olarak büyük bir hata tespit ettiğimizi söylemek istiyoruz. Nisâ suresinin 12'nci ayetinin çevirisinde ayetin metninde yer alan *وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ* cümlesi çeviriye hiç yansıtılmamıştır. Bu ayette miras taksiminden bahsedilmekte, erkek vefat ettiğinde eğer çocuğu yoksa eşine dörtte bir kalacağı, çocuğu varsa sekizde bir kalacağı söylenmektedir. Akif ise ilgili kısmın sadece ölen erkeğin çocuğunun olmaması durumunu çeviriye yansıtarak şöyle demiştir:

“Sizin bıraktığınızdan da ettiğiniz vasiyet yerine getirildikten yahut borcunuz verildikten sonra ne kalırsa çocuğunuz olmadığı takdirde onlara dörtte biri düşer.”

Burada sehven Akif ilgili yeri atlamış olabileceği gibi yayına hazırlayanların dikkatinden de mezkûr yer kaçmış olabilir.

Akif'in mealinin hem Türk Dili ve Edebiyatı hem de Arap Dili ve Belagati açısından daha fazla inceleyen çalışmaların yapılması gerektiği kanısındayız. Bu çalışma esnasında sadece tekitli edatlar açısından meali incelememize rağmen yer yer farklı noktalarda da mealin birçok özgün noktasına yüzeysel olarak tanık olduğumuzu belirtmek isteriz. Örneğin mecazi ifadelerin çevirisi, hazifli cümlelerde anlam takdirleri, tahsis ifade eden kullanımların çevirisi bunlardan bazılarıdır. Bu tür araştırmaların yapılması günümüz meal çalışmalarında belli bir eksenin yakalanmasına vesile olacaktır diye düşünüyoruz.

Kaynakça

- Atık, Abdülaziz. *İlmu'l-me'âni*. Beyrut: Dâru'n-Nahdati'l-'Arabiyeye, 1. Basım, 1430/2009.
- Aydar, Hidayet. “Mehmet Âkif ve Kur'an-ı Kerim Tercümesi”. *Diyanet İlmî Dergi* 32/1 (Ocak-Şubat-Mart 1996), 43-56.
- Cündioğlu, Düccane. *Bir Kur'an Şairi*. İstanbul: Kapı Yayınları, 7. Basım, 2017.
- Direnen Meal Akif Meali*. ed. Recep Şentürk. İstanbul: Mahya Yayınları, 1. Basım, 2016.
- Düzdağ, M. Ertuğrul. *Mehmet Akif Ersoy*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1998.
- Ekiz, Osman Nuri. *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Toker Yayınları, 1985.
- Eliacıık, R. İhsan. *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: İlke Yayıncılık, 2004.
- Eliacıık, R. İhsan. *Mehmet Akif Ersoy: Hayatı, Fikirleri, Eserleri*. İstanbul: İnşa Yayınları, 2007.
- Ersoy, Mehmet Akif. *Safabat*. İstanbul: İFAV Yayınları, 1. Basım, 1987.
- Hasan, Abbas. *en-Nahvu'l-vâfi*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Me'ârif, 15. Basım, ts.

- Hâşimî, Ahmed b. İbrahim b. Mustafa. *Cevâhiru'l-belâğa fi'l-me'ânî ve'l-beyâni ve'l-bedî'*. Beyrut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, 1. Basım, ts.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdullah b. Yûsuf b. Ahmed Cemâluddîn. *Evdahu'l-mesâlik ilâ Elfiyeti İbn Mâlik*. thk. Yûsuf Muhammed el-Bikâ'î. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1. Basım, ts.
- Kazvîni, Ebu'l-Me'âli Muhammed b. Abdîrrahmân b. Ömer Celâluddîn. *el-İdâh fi 'ulûmi'l-belâğa*. thk. Muhammed Abdülmun'in Hafâci. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Cil, 3. Basım, ts.
- Kuntay, Mithat Cemal. *Mehmet Akif Ersoy: Hayatı, Seciyesi, Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası, 1990.
- Kur'an Meali*. haz. Recep Şentürk – Âsım Cüneyd Köksal. çev. Mehmed Âkif Ersoy. İstanbul: Mahya Yayınları, 3. Basım, 2013.
- Sabbân, Ebu'l-'İrfân Muhammed b. Ali eş-Şâfi'î. *Hâşiyetü's-Sabbân 'alâ şerhi'l-Eşmûni li Elfiyeti İbni Mâlik*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1. Basım, 1417/1997.
- Sekkâkî, Ebû Ya'kûb Yûsuf b. Ebî Bekir b. Muhammed b. Ali. *Miftâhu'l-'ulûm*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 2. Basım, 1407/1987.
- Subul, Serpil. *Hayatı, Sanatı, Eserleriyle Mehmet Akif Ersoy*. Isparta: Türk Köyü Yayınları, 1961.
- Şehsuvaroğlu, Lütfü. *Mehmet Akif Ersoy*. Ankara: Alternatif Yayınları, 2002.
- Tansel, Fevziye Abdullah. *Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: y.y., 1973.
- Uluçay, Mustafa. "Akif'in Kur'an Meali'nde Dil ve Üslûp Özellikleri". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 50/50 (Ocak 2014), 121-135.

